

.....

GEDIGTE / POEMS

Dave Lubbe

woestyngrafsteen	173
indoenarusplek	174
uurglasoffers	174

Carola Schlettwein

To be	175
Original sin	176
To life	176

Bernard Odendaal

Mnemorotika	177
1. Haar kamer, laat jare sestig	177
2. Piekniek, miskien 1971	178
3. Herinnering	178
4. Saligsprekinge	179
5. Onthou	180

Hannes de Beer

woestynwaak	181
nuwe suid-afrika	182
hartland	183
outydse maat	184

Joan Hambidge

1. Eerste nag	185
2. Bronx blues	186
3. Three is a crowd	187
4. Somewhere over the rainbow	188
5. Om op jou jags te maak	188
6. I left my heart in San Francisco	189
7. The girl from Ipanema	190

Robin Gallaher Branch

Man against the wind	191
The importance of climbing trees for a four year old	192

Rubriek vir skeppende werk

Litera is 'n rubriek vir die publikasie van skeppende werk in al die tale wat gewoonlik in *Literator* gebruik word. Die Redaksie wil daarmee 'n geïntegreerde beeld skep van die verskeidenheid nuwe skryfwerk wat Suid-Afrikaanse skrywers kan bied.

Die Redaksie kan met vreugde aankondig dat 'n kontantprys toegeken gaan word aan die beste bydraes in die loop van 'n jaar. Een prys sal toegeken word vir die beste bydrae deur 'n debutant en 'n tweede vir die beste bydrae deur 'n meer gevestigde skrywer.

Skrywers word daarom uitgenooi om korter skeppende werk voor te lê vir plasing in hierdie rubriek. Dit kan gedigte of kortverhale wees, maar drama- of romanfragmente en eksperimentele tekste is ook welkom. Bydraes word deur die redaksie gekeur, maar geen korrespondensie kan daarvoor gevoer word nie. Vier kopieë van elke bydrae, in dubbelspasiëring getik, moet voorgelê word. Die naam en adres van die insender moet regs bo-aan die eerste blad van gekramde tekste en op elke los vel vermeld word. **Verstrek ook 'n telefoonnommer, faksnommer en e-posadres waar u bereik kan word.**

Stuur alle bydraes aan die Hoofredakteur, *Literator* (629), Buro vir Wetenskaplike Tydskrifte, Privaatsak X6001, Potchefstroom 2520.

Section for creative writing

Litera is a section for the publication of creative writing in all the languages that *Literator* usually caters for. Through this section the Editorial Board want to present an integrated image of the diversity of new writing by South Africans.

The Editorial Board is pleased to announce that a cash prize will be awarded for the best contributions for a specific year. One prize will be awarded for the best debut contribution and one for the best contribution by a more established author.

Writers are therefore invited to submit shorter creative work for publication in this section. Poems and short stories are welcome, but also play and novel fragments and experimental texts. Contributions are refereed by the Editorial Board, but we cannot enter into correspondence about the work submitted. Four copies of each contribution, typed in double spacing, should be submitted. The name and address of the author should appear at the top right of the first page of stapled text and on every loose sheet sent in. **Please include a telephone number, a fax number and an e-mail address where you can be contacted.**

Send all contributions to the Editor-in-Chief, *Literator* (629), Bureau for Scholarly Journals, Private Bag X6001, Potchefstroom 2520.

Reglement: Litera-pryse vir kreatiewe skryfkuns

1. Die Redaksie van *Literator* ken jaarliks, uit geld bewillig deur die Nasionale Kunsteraad, twee pryse toe vir die beste bydraes vir 'n kalenderjaar in die rubriek "Litera".
2. Hierdie pryse sal bekendstaan as die Litera-pryse vir kreatiewe skryfkuns.
3. Die waarde van die pryse hang af van die grootte van die toekenning deur die Nasionale Kunsteraad.
4. Twee pryse word toegeken, een vir skrywers wat reeds 'n bundel in die betrokke genre gepubliseer het, en een vir skrywers wat nog nie 'n bundel gepubliseer het nie (d.w.s. wat as debutante beskou word).
5. Die Redaksie bepaal aan wie die pryse toegeken word, en die Redaksie kan buitebeoordelaars gebruik om met die beoordeling behulpsaam te wees. Die beslissings van die Redaksie is finaal en geen korrespondensie sal daarvoor gevoer word nie.
6. Die Redaksie behou hom die reg voor om vir 'n spesifieke jaar of vir 'n spesifieke kategorie nie 'n prys toe te ken nie of om 'n prys onder verskillende skrywers te verdeel.
7. Die name van die skrywers aan wie die pryse toegeken is, sal bekendgemaak word in die eerste uitgawe van *Literator* van die daaropvolgende kalenderjaar.

Rules: Litera Prizes for Creative Writing

1. The Editorial Board of *Literator* yearly awards two prizes for the best contributions for a calendar year in the section "Litera" from money granted by the National Arts Council.
2. These prizes will be known as the Litera Prizes for Creative Writing.
3. The size of the prizes will depend on the grant received from the National Arts Council.
4. Two prizes will be awarded, one for writers who have already published a collection in the genre concerned, and one for writers who have not yet published a collection (that is, who are regarded as making their *début*).
5. The Editorial Board determines to whom the prizes will be awarded, and it may appoint external judges to help with the evaluation of contributions. The decisions of the Editorial Board are final and no correspondence on this matter will be entered into.
6. The Editorial Board reserves the right to make no award for a particular year or in a particular category or to divide a prize among different authors.
7. The names of the authors to whom the awards have been made, will be published in the first issue of *Literator* of the subsequent calendar year.

woestynggrafsteen

die namakwalandduifies
drink nog water
by die veeposkrip
wat jy gemessel het
die gemsbokke
het baie geword
jou binddraadstroppe
hou nog die gebarste houtsparre regop
die gompoue
broei nog in die kalkveld
die versamelvoëlneste
skeur nog soms kameeldoringtakke
die rooiduine
skuif nog
op die maat van die kalahariwinde
diep onder sand en klipbanke
lê jou handewerk in die put
die windpomp
stoot nog moeisaam die water
tot by die hoekkamp se suiping
die huis en buiteoond
se fondamentgeraamtes
lê half toegewai
die springbokramme
pronk nog sekelrug in die voorsomer
die tweewielspoor wat
jy gebaan het
lê nog deur die duinstraat
die klippe wat jy van ver
moes aanry
lê nog soos legkaartstukke in die kraalmuur
jou pelsvrug
hang vergetestil in europa
jou naam op die sandsteenklip
het onleesbaardof geword
vir hulle wat nou en dan
meel en sout bring
en die skape kom tel
is jy net muppim en huppim

dave lubbe

indoenarusplek

hier waar jy slaap

'n maer koei wei
'n kolgans langs
die mufvuil vlei
agter die rook
'n bleekgeel son
net sink tot op
die horison
'n bont bok vreet
'n stuk plastiek
'n virus maak
jou kinders siek

dave lubbe

uurglasoffers

proefbuisformules
verseël in lood
laat
chirurgiese mikrokapsules
uit die blou neerreën
manhattanjuppies
beleef vlaktes
bleek seuns
grou kingcrosstonnels
word tommy ray franks
of die veljaskind se
groot offer
aangeneem

To be

I no longer want to be
who I am,
because it is not me.

I don't want to be
the woman caught
in the mirror.

I don't want to be
the mind
caught in itself.

I don't want to be
the broken-hearted girl,
who still weeps.

I don't want to be
the body claimed
without consent.

I don't want to be
the hopeless child
who cannot breathe.

I no longer want to be
who I am,
because it is not me.

There is a woman,
who wants to live,
to be. That is me.

Carola Schlettwein

Original sin

You are not the Devil
yet you are the snake
who once spit the poison
blackening my womb.
And in the river of blood
issuing forth from my body
I mourn my loss.

You are not the Devil
yet I can never forget
your original sin.
I never tempted you
and still you plucked the fruit
never meant for you.

Carola Schlettwein

To life

My heart is lead,
soft and heavy
it pulls me down
into the darkening pool of life.

I cannot shed the skin
that confines my soul,
so I remain condemned
in my fall.

Thus my blood drips
onto the white kitchen floor
and leaves a stain.
The blank page
has been written on
with the ink of my pain.

Mnemorotika

1. Haar kamer, laat jare sestig

don't forget to remember me
het die platespeler eers gepleit

kolliehonde
hulle stom blawwe bont ballonne
baljarend op die muurpapier

'n egte
syig sluimerend
wat op die bedmat sug

geel sonne en blomme op die bedsprei
waaroor haar bene arms skouers somer skryf

it's only words tremelo die popgroep daarop uit

teen die ruite lonk die blouoog-swembad groot
goue lokke oorval die kussing
omraam *an everlasting smile*

en haar miniroksoom hoër
haar skouerbandjies los
haar rondings strelend óm
verbeel hy hom

toe die venster knipper
met haar pa se skaduwee

eenkant
op die ottoman
bly 'n jongman oorgeleun nog sit

sy uiteindelijke woorde kramp en tjank vergeefs
soos dromende honde

2. Piekniek, miskien 1971

Waar die groot omhaal van son en wolke oop verloop
– in 'n streek waardeur hoofweë afgemete mik
op elders – plaasgeluide aanspoel en toeslik –
gooi hulle eendag 'n deken op die ouwerf oop;
uit saalsakke word plaat en platespeler gehaal
(Debussy se *Faun*?), en skons, 'n warmfles met tee;
in die ru boord kry hulle nog 'n vrug of twee;
en later staan hul voor mekaar, skaamwonderkaal;
maar niemand daar met voorgevoel vir ou verraad nie
– nie hy of sy nie, bevange van hul jong geluk,
nóg die perde wat bekke kweek die werf af pluk –
en geen oomblik het die dag getalm in sy vaart nie.
Net die geheue wat hul soms nog parte speel,
'n vervalte tuin se ongeskondenheid verbeel.

3. Herinnering

Oor die radio 'n flarde lied
wat die geheue plots dag groot oop laat skiet:

Schoongezicht se boorde, vertes, son-en-wolkgewentel.

Ek hou haastig stil ... Opwellinge van hande op die ou klavier.

En die gladde ovale van vrugte en vrou
kom los uit die holtes van onthou,

smake van haar lyf, sweme laventel

– tot die bars verkeer weer straat maak van die binnevertier.

4. Saligsprekinge

gelukkig
hierdie oë wat sag leer sien het
jou by olielamp

hierdie ore
wat heel gewone wondere hoor sê word het
deur jou
borrelvinke
gebarste bloedgranate uit die onderboord

en hierdie neus wat teen jou huid ontluik het
hierdie mond wat diep-uit
leer liefling het
dié tong wat die juweelkranke van jou naam kon kantel
en my hande wat nog altyd maak na jou
geseënd is hulle

soepel die gemoed
wat kragtig vloed en eb moes toets het
rondom jou

en hierdie woord
oor my en jou
staan saliger nagedagtenis

5. Onthou

Na vermoedelike skilderye (dalk fliektonele)

Oggend glip 'n oopgelate venster binne,
blakend –

'n blonde jongeling
teen die donker voue skuifgordyn;

stryk oor 'n pluistapyt se pienk (of: groen olyf);

ets spitse af
van hoëhakskoene, uitgeskop
(frommelings van 'n rompie in die skemer voorgrond?);

talm, bloesend, by newels bra en broekieskous;

vleg plooiings
pastel-lig
in 'n afgevalle laken;

laat fasette skitter in 'n smuktafel se kristallyne vrag;

ontwaar oplaas
op 'n perlemoenglansbed
haar gelate naaktheid

– roep sinsverrukkings voor die gees:
ledemate van die maan in gaasgordyne
windbeweeg

snakke uit gevalle klere wat opslaan in parfume wat afgee aan
strelings huid en haar wat reikhals na oorstelping ...

heter dae handvoltrek
tot 'n skouspel wóórdstorting.

woestynwaak

kiewietalleen
in die winterwind
so ver moet ek loop
om jou te vind

en aanhou roep
soos 'n korhaan skor
in stiltes tot
die lug verdor

soos kelkiewyn
soek ek immer nog
by soebatsfontein
'n bietjie vog

en langasemdroog
in die stervol nag
sal ek op reën
nog bietjie wag

nuwe suid-afrika

is dit nou verby
of sal tantes met vet borste en arms
nog oor die onderdeur troe-oe-oei
julle kan maar kom eet
sal ooms in onderbaadjiespan en sakhorlosies
ooit weer Sondae sweet in die kerk?

nee
daar moet nog skaapkrale wees
en bruinbrood bakoonde afval botter
biltong in die winter en boontjiesop
stil vlaktes sonder paaie
op aande onder sterre
en die sekelmaan
met korhaan kôre
en jakkalsspore in die môre

maar wie se môre sal dit wees?

hartland

die vlees van die veld
reeds weggevreet
offer die laaste kriesels gebeente
vir knars en kou
aan die krakende klipsweet son

maar by skroei verby
en veel dieper en wyer
horisononderin en fyntwavlaktever
waar die reën tóg kom
met goudegeel dubbeltjie
en skuimwit driedoringblom

dáár waar die laagtes ruik na jong rabas
as die koel aand kom ja daar
waar verlange lê o daar
is my hart staan gemaak

outydse maat

domme domme dom
eensaam een
dool in die donker
van die ver alleen

yl enkel tokkel
op 'n skraal kitaar
wat aan boesmanlandse lug
aan die aand verklaar

u God van die aandwind en die nag
u verre belofte van 'n ander dag
verder nog verder en ver verby
bly my by

staan in die duik van die hart se verlang
staan in die plek van die hart se bang
in allenigheid hoor net die klippe my kla
dus moet ek U roep en moet ek U vra
bly by my
bly by my

1. Eerste nag

Jy sit oorkant my
op my rusbank
(jou man opsetlik tuis gelaat)
met 'n whisky-on-the-rocks
in jou fyn versorgde hand.
Jou leerskoene
netjies uitgeskop
na 'n lang dag van slimwees
raadgee as Mevrouw Straight and Narrow.

Ek sit net-net oorkant jou
in 'n leunstoel
(my girlfriend ten slotte agtergelaat)
met 'n glas Allesverloren Shiraz
in my opgeklemde hand.
My Bronx-leerskoene
tik van afwagting,
jagsheid vir Mevrouw Straight and Narrow.

Ek hoor nie wat jy sê
nie. Horende doof
skuifel ek nader
en proe jou pedantiese tong
oor goeie beleggings en raad aan kliënte
in my leergierige mond
en in een rondomtaliervaart
is jy eerste op die mat
ek hoor jou lag
en iets mompel van rofstoeiers
toe ek jou 32 AA Wonderbra afruk
en jou blommetjiespanty (van Woolies, ek meen)
koorsig skeur.

Wat wou jy sê van beleggings?,
mompel ek, betrek by 'n andersoortige investering
van spel, verleiding, oorrumpeling ...

Jou woordelose onsekerheid geloënstraf
deur jou volgehoue vuilspel.

Ons beweeg selfs buite die kryt
van toelaatbaarheid (vir 'n eerste nag dan)
toe jy meedoënloos
verbete
gesaghebbend
jou wil op
my afdruk
en onverpoosd
oor my onversadigbare klit
beweeg
met jou pligsgetroue tong.

My vingers tel
'n orgasme af
en jou tong trek 'n grafiek
van hartstog
oor my hele lyf.

2. Bronx blues

Ons sit twee ou dykes
in die Bronx
met 'n drink in die hand
ons harte bewaar verlore liefdes
soos katakombes
vol mummies toegewikkel
in ou gebalsemde lap.
Ons kyk na die ander
wat hang oor die snoekertafel
en op die draaiende dansvloer
is daar 'n bottel wat breek:
iemand het iemand se girl afgevry.
Die klein jagse straight kelnerin
met 'n ringetjie deur haar naeltjie
flankeer gevoel- en verbeeldingloos met ons
('n tip is immers haar doel voor oog),
terwyl die kroegman gewetenloos
nog 'n dubbel vir die dykes skink.
Die neonligte buite flikker wanhoop,
verlange en verdriet. 'n Trassie wankelstap
na die badkamer op maat van "I will survive"
en 'n behulp same taxibestuurder dra
'n dronk lipstik-dyke met smeermaskara uit.

Wie is volgende? Wat is volgende?
Ons kyk na die draaiboek van ons teleurstelling
en die afwesige regisseur sou kon waarsku
teen oordaad, herhaling, selfbejammering
en ander slordige vergrype. Maar nee.
Die aand is nog jonk. En die hoop beskaam
nie toe 'n toe 'n wulpse rent piece haar sitmaak
neffens ons. "What's your name? What's your number?"
Op die maat van Gloria Gaynor verlaat ek die kroeg,
so moeg en gatvol en wrewelig vir hierdie fokken gewroeg.

3. Three is a crowd

Gewoonlik begin hy die spel
die uitnodiging tot die dans,
my mansvriend en voorste kontjagter,
sjarmeerder van vroue
en kenner van verleiding.
Sy girls smaak my ook. Saam maak ons jag
op al die vrouens, gewillig en onwillig,
gelukkig en veral ongelukkig. O sy staf
vertrous en behoed hulle. My hand
paai en benaai hulle. Altyd op pad. Op soek
na nuwe vlees. Na nuwe bloed. Oorwinnings.
Mevrou So-en-So, hartstogtelik ongelukkig getroud.
Ontplooï, gewaks, gemannekyn, lief ons. Vir my en veral vir hom.
Juffrou Dit-en-Dat, kliniese sielkundige, bedien ons
van vleeslike raad. En tant Miena kook stroop van die meboskonfyt.
Miss Prokureur/Staatsaanklaer, kla ons aan van vleeslike gedrag
en ander ondermynings van die staat. Ver in die wêreld, Kittie, Kittie.
Ons drie tesame: man, vrou en mannin
laat die poppe dans. En die volkies koring sny.
Die hele santekraam had ons onder die knie en hand.
Dis net, dis net dat in die liefdespel
ten spyte van geduldige, liefdevolle aanwesigheid,
bly ek immer die vyfde wiel
aan hierdie voortrollende, tuimelende wa,
want hul lus net piel.

4. Somewhere over the rainbow

Hoe lyk die hart van 'n dyke?
Die Let, mannin, mannetjiesvrou,
butch, dyke of pot?
Vrouetydskrifte verswyg ons lot.
En stereotipes soos ons jaloerse, eensame bestaan
is aan die orde van die dag. Almal wonder:
hoekom is ons so kwaad? En vir wat is ons so
kwaad? En waarom wil ons soos mans lyk
as ons juis om elke hoek en naai
hartgrondelik die piel vermy?
Wat maak ons in die bed?
Vir bykans twee dekades nou dig
ek hartgrondig, tevergeefs,
woedend oor dié vrou se grif.
Maar ek is nie een van 'hulle' nie.
Ek staan buite hierdie susterlike verband.
Ek is nóg man nóg vrou. Nóg straight nóg gay.
Nóg vis nóg vlees. 'n (N)iemand.
Soos 'n reggemaakte kat. 'n Neuter. 'n Niks.
Nêrens. In transit. Op pad. Tussen-in.
En soms, net soms verbeelde, kortstondige geluk:
iets soos 'n lugspieëling, soos mis onder die son.
Of eerder: die pot onder die verdwynende reënboog.

5. Om op jou jags te maak

Jy stap nonchalant die kroeg binne.
Jy beset die hele vertrek met Dior
en jou houding van ek-kan-kry-wie-ek-wil-hê.
Die butch dykes vreet jou op met hul oë
en 'n snoekerbal klik-klik waarskuwend
hier kom drama. Ek hou dop in 'n spieël
waarop 'n Mainstay-advertensie glimmer
“You can stay as you are ...” en bestel
nog 'n whisky-on-the-rocks. Jy
kyk in jou handspieëltjie of jou mascara
en attitude nog reg sit. Jou gym-lyf
gevorm onder die hand van 'n personal trainer
het die allure van 'n Bengaalse tier.
En ek? Ek sou my die sirkusmeester wou waan
wat met die klapgeluid van my sweep jou nader roep.

Maar dis beter om met die oog te vry. Te wonder:
hoe stich jy? Vreet jy jou prooi voor brekfis op
of is jy 'n stadige, langsame dier vir pret?
Hou jy van die binnelyf se proe? Verlang
jy soms na stert? Is jy hardekwas?
Word jy gepiets? Of moet jou tieties
behendig en aanhoudend gevryf word
sodat jou tepels kliphard staan?
Fist fuck jy soms of nie? Hmmm?
Ek bestel vir jou 'n drankie. After all,
jy het hierdie gedig vir my gegee. My lovely,
klein lipstik-dyke, pragtig en gewetenloos
en met die rakleefyd van 'n Mainstay-advertensie.

6. I left my heart in San Francisco

Ek laat jou agter hart
verweerde hart
stukkende hart
gebroke hart
in Frisco op 'n mistige oggend
toe ek op die Greyhound klim na Dallas.
Jy laai my af op die halte. Ons gaan
mekaar waarskynlik nooit weer sien
nie. Ons was geleentheidslovers. Twee uit-
ruilstudente by Berkeley in huis vir navorsers.
Ons het 'n seisoen van somer gedeel en vanoggend
is dit herfs. Ek staan met my enkelkaart, maar my hart
sal terugkeer na jou en ons nagte vol ekstase en opwinding
in die kamer met toegewasemde ruite. Snags stap ons oor die hangbrug
van ons nuutgevonde hartstog. Ek verduidelik vir jou die samestelling:
hart(s)tog. Dat daar altyd in die hart 'n tog, 'n vertrek opgesluit lê.
As kenner van Germanistiek begryp jy beter as wat ek vermoed ...
Nou is dit die oomblik. In die verleëhalte van afskeid.
Ja, ek sal skryf. Vir oulaas voel ek jou sagte borste
teen myne: die hartklop van ons eensgesindheid.
Hoe lank voordat jy my
vergeet, my hart?
En 'n ander vrou
aan jou lippe
hang?

7. The girl from Ipanema

Kordaat stap sy met haar waatlemoenboude
in 'n tanga oor die Copocabana
haar borste nie skorsies
maar oorryp spanspekke
en haar lippe twee oorryp pruime.
Sy is 'n hele spyskaart sundowners
soos "Sex on the beach",
"Wild Orgasm",
"Blow Job"
en ander beloftes van seks.
Ek eet haar met my oë
en wonder oor haar oorryp koejawel
en die smaak van bitterlemoene.
Die vrugteslaai van uitnodiging
stap stadig en swalk
op haar hoë hakke.
Sy is 'n hoer, sy vra geld.
Ek begeer nie betaalde seks
of 'n one night stand in 'n sleazy hotel
nie. Nee, ek soek na iets meer,
soos die ghitaarspeler op die hotel se boulevard
wat pluk-pluk aan die snare:
"Tall and tan and young and lovely,
The girl from Ipanema goes walking,
And when she passes goes 'a-a-ah'".
Soos Antonio Carlos Jobim
weet ek hoe mens kan verlang
na iets meer as 'n kortstondige
e-k-s-t-a-se.

Man against the wind

Run, old man
Run against the wind
Hawk nose leading, blue jacket ballooning
Legs pumping. Muscles taut
White hair matted in salt-crusted strings

Run, old man
Run on the beach
Bare feet thumping
Waves in rhythm
Crashing in counterpoint

Run, old man
Run for my father
Dying above you
Entombed in an apartment
Hooked to machines
Each breath a laboured gift

Run, old man
Run to keep alive
Lungs hurting. Legs throbbing
Sea salt bussing sweat
Run, old man
While emphysema tolls its bell.

Robin Gallaher Branch

The importance of climbing trees for a four year old

For Imke

Feet bare
Knees bent
Hands sweaty
Play clothes rumped
Toes creeping
Eyes glowing
Hand over hand to secure branches
 Reaching
 Climbing
 Stretching
 Becoming five